

*Павлович Т. І.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри англійської мови**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**<https://orcid.org/0000-0003-2483-6390>**Суродейкіна Т. В.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри англійської мови**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**<https://orcid.org/0000-0002-3862-5677>*

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СЕСТЕР БЕННЕТ У РОМАНІ ДЖ. ОСТІН «ГОРДИСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»

Анотація. Дана робота присвячена комплексному аналізу лінгвокультурологічних та стилістичних особливостей мовлення п'яти сестер Беннет – Елізабет, Джейн, Мері, Кітті та Лідії у контексті англійської літератури епохи Регентства. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого аналізу розуміння засобів мовленнєвої індивідуалізації персонажів у класичному реалістичному романі. Об'єктом дослідження є система мовленнєвих характеристик персонажів у романі Джейн Остін «Гордість та упередження упередження», а предметом – сукупність лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів, що формують мовленнєву характеристику героїнь. У роботі встановлено, що мовленнєвий портрет кожної з героїнь є не лише засобом комунікації, а й інструментом соціально-психологічного моделювання. Основну увагу приділено Елізабет Беннет, чий дискурс характеризується інтенсивним використанням іронії, сарказму та метафоричності. Її мова насичена складними синтаксичними конструкціями, що підкреслюють її інтелектуальну перевагу та незалежність суджень. На противагу Елізабет Беннет, мовлення Джейн Беннет позбавлене експресивних конфліктних маркерів, адже воно тяжіє до лексики з позитивною конотацією, відображаючи її внутрішню гармонію та конформізм. Мері Беннет використовує книжну лексику, дидактичні сентенції та латинізми, що створює дисонанс між формою та змістом її висловлювань. Мовлення молодших сестер, Кітті та Лідії, проаналізовано крізь призму використання вигуків, гіпербол та розмовно-побутової лексики, що свідчить про їхній обмежений соціальний досвід та емоційну незрілість.

Наукова новизна розвідки полягає у систематизації мовних засобів, що диференціюють жіночі голоси в межах однієї родини, виявляючи приховану соціальну ієрархію всередині мікросоціуму. У ході дослідження було з'ясовано, що мовленнєвий портрет кожної із сестер Беннет є унікальним лінгвістичним профілем, який відображає їхній рівень освіти та соціальну адаптацію. Використані авторкою мовні засоби вираження, зокрема специфічні стилістичні засоби як-от іронія у Елізабет чи гіпербола у Лідії, дозволяють диференціювати їхній дискурс у межах єдиного родинного кола. У висновках підсумовано, що індивідуалізація мовлення сестер Беннет є ключовим художнім прийомом Джейн Остін, який дозволяє розкрити конфлікт між особистісними прагненнями та суспільними нормами.

Ключові слова: мовні засоби вираження, дискурс, мовленнєвий портрет, лінгвістичний профіль, стилістичні засоби.

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві та лінгвістиці особлива увага приділяється проблемі мовної особистості. У романі «Гордість та упередження» Джейн Остін постає проблема диференціації персонажів, які належать до одного соціального прошарку, однієї родини та мають спільне виховання. Дослідження спрямоване на розв'язання питання про те, як індивідуальний вибір стилістичних засобів відображає інтелектуальну та моральну дистанцію між сестрами, перетворюючи їхнє мовлення на засіб художньої характеристики.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивчення мови творів Джейн Остін має тривалу традицію в англійській та вітчизняній лінгвістиці. Можна виділити кілька ключових напрямків, на які спирається дана робота. Лінгвістичний підхід представлено фундаментальною працею цього напрямку – Н. Пейдж «The Language of Jane Austen», де аналізується синтаксична структура речень та словниковий запас авторки. Він зазначає, що мова Джейн Остін базується на лексиці «абстрактних моральних цінностей». Прагмалінгвістичний аспект висвітлює роботу дослідника Р. Браунштейна, що звернув увагу на використання іронії як інструменту влади та самозахисту в мовленні Елізабет Беннет. Аналіз діалогічного мовлення висвітлюють праці С. Тейва, що фокусуються на тому, як через діалог розкривається характер (character-through-dialogue). Він детально описує мовлення різних героїв як окремі системи знаків. У роботах українських дослідників, зокрема А. А. Зернецької, значна увага приділяється засобам вираження комічного та лінгвістичним маркерам гендерної ідентичності в англійській літературі XIX століття. Незважаючи на значну кількість праць, порівняльний аналіз мовних засобів усіх п'яти сестер Беннет як єдиної системи в межах однієї роботи залишається актуальним і потребує глибшої систематизації [1, с. 45–49].

Мета роботи полягає у виявленні взаємозв'язку між мовним вибором персонажів та їхніми соціально-психологічними типажамі.

Виклад основного матеріалу. Роман Джейн Остін «Гордість та упередження» виступає неперевершеним зразком

глибокої психологічної та соціальної характеристики сестер Беннет, де мова виступає не лише інструментом комунікації, а й фундаментальним засобом творення образу, що є багатогранним об'єктом для лінгвістичного та стилістичного дослідження. Джейн Остін використовує діалог як основний інструмент для досягнення реалізму та розкриття психологічної глибини своїх героїнь. Мовлення кожної з п'яти сестер Беннет, Елізабет, Джейн, Мері, Кітті та Лідії, є індивідуалізованим ідеологем, що відображає їхній темперамент, інтелектуальний рівень та соціальні амбіції [2, с. 94–99]. Ці мовленнєві патерни не є випадковими, адже відображають внутрішній стан персонажів, їхню освіченість та спосіб взаємодії з жорсткими соціальними нормами Англії епохи Регентства. Від вишуканої іронії Елізабет до книжкового педантизму Мері та нестримної експресивності Лідії, кожен вибір слова (лексичний аспект) та кожна побудова фрази (стилістичний аспект) слугують для висвітлення базових моральних конфліктів роману [3, с. 112–115]. Дана розвідка репрезентує аналіз стилістичних особливостей мовлення кожної сестри, що базується на синтаксичних структурах та лексичному виборі.

Елізабет Беннет володіє найбільш динамічним і складним набором мовних засобів серед усіх сестер. Її мовлення характеризується поєднанням інтелектуальної гостроти, іронічного дистанціювання та синтаксичної збалансованості. Вона часто використовує модальні дієслова (*must, could, ought*), що вказує на її постійне зважування обов'язку та бажання. В мові Елізабет переважають когнітивні процеси: *observe, discover, discern, study, understand*.

Елізабет свідомо обирає лексику, що підкреслює її статус як «раціональної істоти». Це яскраво проявляється в її відмові містеру Коллінзу: *“Do not consider me now as an elegant female intending to plague you, but as a rational creature speaking the truth from her heart”* [4]. Використання терміна *rational creature* (раціональна істота) є актом лінгвістичного самоствердження, що руйнує тогочасні гендерні очікування.

Найяскравішим прикладом, на нашу думку, виступає використання іронії, як основного засобу взаємодії з оточенням. Саме іронія Елізабет найчастіше спрямована на викриття соціальних абсурдів та лицемірства. Наприклад, обговорюючи характер містера Бінглі, вона відзначає: *“He is also handsome... which a young man ought likewise to be, if he possibly can. His character is thereby complete”* [4]. У цьому висловлюванні Елізабет іронічно прирівнює зовнішню привабливість до моральної досконалості, висміюючи поверхневі критерії оцінки людей у суспільстві.

Її іронія також служить засобом захисту. Коли вона відчуває загрозу своїй незалежності або гідності, вона вдається до гострої дотепності. Наприклад, під час розмови з містером містером Дарсі біля фортепіано в Розінгсі, вона каже: *“There is a stubbornness about me that never can bear to be frightened at the will of others. My courage always rises with every attempt to intimidate me”* [4]. Такий вияв характеру водночас приваблює і лякає містера Дарсі, адже така мовленнєва поведінка не була притаманна леді тогочасної епохи.

Синтаксис в мовленні Елізабет відображає її здатність до логічного мислення та об'єктивної оцінки ситуації. Її речення зазвичай добре структуровані та містять антитезу та паралелізм:

“I had not known you a month before I felt that you were the last man in the world whom I could ever be prevailed on to marry;

and I haven't known you a minute before I felt that you were the last man in the world whom I could ever be prevailed on to dislike” [4]. Тут Елізабет протиставляє ідею шлюбу (найвищий ступінь прийняття) ідеї антипатії. Вона підкреслює, наскільки сильними та миттєвими були її негативні почуття до нього з самого початку.

Використання конструкції *“the more... the more...”* (чим більше... тим більше...) та паралельних додатків (*“of the inconsistency...”, “of the little dependence...”*) допомагає Елізабет структурувати свої філософські роздуми про суспільство: *“The more I see of the world, the more am I dissatisfied with it; and every day confirms my belief of the inconsistency of all human characters, and of the little dependence that can be placed on the appearance of merit or sense.”* [4].

Прикладом її збалансованого мовлення є її відповідь на першу пропозицію Дарсі: *“You are mistaken, Mr. Darcy, if you suppose that the mode of your declaration affected me in any other way, than as it spared the concern which I might have felt in refusing you, had you behaved in a more gentlemanlike manner”* [4]. Незважаючи на сильні емоції, Елізабет зберігає контроль над мовою, використовуючи складні підрядні конструкції для точного вираження свого обурення та відмови.

Окрім того, мовлення Елізабет багате на оцінні судження. Вона часто використовує слова з високим ступенем експресії для опису поведінки інших: *“How despicably I have acted! she cried; “I, who have prided myself on my discernment!... How humiliating is this discovery! yet, how just a humiliation!”* вигукує вона після усвідомлення своїх помилок. Її здатність до самокритики та використання таких слів, як *“discernment”, “vanity”, “prepossession”*, свідчить про глибокий рівень рефлексії та інтелектуальну чесність.

Тож, на початку роману ідіолект сповнений іронії, проте у фіналі, після трансформації, її мова стає інструментом правди (щирість та визнання помилок). Це перетворює її з «гострої на язик» дівчини на зрілу особистість.

Джейн Беннет втілює ідеал позитивної ввічливості, слугує втіленням класичного ідеалу краси та лагідності. Даний стилістичний образ будується на позитивних епітетах та відсутності будь-якого сарказму. Її мовлення спрямоване на мінімізацію конфліктів та підтримку гармонії.

Джейн постійно використовує позитивні прикметники та вирази схвалення. Коли вона вперше зустрічає містера Бінглі, вона описує його так: *“He is just what a young man ought to be... sensible, good-humoured, lively; and I never saw such happy manners! – so much ease, with such perfect good breeding!”* [4]. Вибір слів *“sensible”, “good-humoured”, “perfect good breeding”* відображає її власні ідеали вихованості та доброти.

Вона часто використовує слова, що пом'якшують категоричність висловлювання: *“I suppose”* (я припускаю), *“perhaps”* (можливо), *“I dare say”* (я наважусь сказати). Наприклад, коли вона намагається бути позитивною після розчарування: *“A little time therefore – I shall certainly try to get the better”* [4]. Хоча вона використовує слово *“certainly”* (неодмінно) для самопідбадьорення, загальний тон її мовлення залишається стриманим та обережним. Її схильність бачити найкраще в людях робить її ідіолект найбільш передбачуваним та стабільним.

Навіть стикаючись із відвертою ворожістю або маніпуляціями, Джейн намагається знайти виправдання. Про Керолайн Бінглі вона каже: *“Caroline is incapable of wilfully deceiving any-*

one; and all that I can hope in this case is that she is deceiving herself" [4]. Використання модальних конструкцій та заперечення злого умислу ("incapable of wilfully deceiving") є характерним маркером її ідіолекту.

Стиль Джейн позбавлений гострих зауважень та іронічних випадів. Вона прямо заявляє про свою філософію: "I would not wish to be hasty in censuring anyone; but I always speak what I think". Ця стриманість часто межує з самоцензурою. Коли вона страждає через від'їзд містера Бінглі, то каже: "But I will not repine. It cannot last long. He will be forgot, and we shall all be as we were before" [4]. Короткі, прості речення в цьому контексті підкреслюють її намагання придушити власні почуття та зберегти зовнішній спокій.

Мовлення Джейн завжди відповідає стандартам вищого світу. Вона використовує стратегії ввічливості, щоб уникнути конфліктів та зберегти соціальний статус. Навіть будучи хворою, вона пише листи, що сповнені перепрошень за завдані незручності: "I find myself very unwell this morning... which, I suppose, is to be imputed to my getting wet through yesterday" [4]. Її мова – це інструмент створення соціальної гармонії, навіть ціною власного комфорту.

Образ Мері Беннет, середньої сестри, займає особливе місце в лінгвістичній структурі родини. Її мовлення належить до книжкового стилю, переповнене афоризмами та сентенціями, запозиченими з книг, а не з власного досвіду. Позбавлена природної краси Джейн та гострого розуму Елізабет, Мері намагається здобути статус через демонстрацію свого інтелекту, освіченості та моралізаторство. Її знамените розрізнення між гордістю та марнославством є класичним прикладом її стилю: "Vanity and pride are different things, though the words are often used synonymously. A person may be proud without being vain. Pride relates more to our opinion of ourselves, vanity to what we would have others think of us" [4]. Дане висловлювання демонструє її схильність до теоретизування навіть у побутових розмовах.

Лексикон Мері сповнений архаїчних або формальних дієслів та метафор, коли вона намагається втішити сестер після втечі Лідії: "pour into the wounded bosoms of each other the balm of sisterly consolation" та "stem the tide of malice". Її порівняння жіночої репутації з чимось крихким – "reputation is no less brittle than it is beautiful" звучить правильно, але не виражає справжнього співчуття.

Як бачимо, для Мері мова є захисним механізмом, бо замість того, щоб відчувати сором або горе через вчинки Лідії, вона і надалі конвертує емоції в абстрактне моралізаторство: "Unhappy as the event must be for Lydia, we may draw from it this useful lesson..." [4]. Її мовлення відокремлює її від емоційного хаосу родини, створюючи ілюзію переваги.

Мовлення Лідії Беннет є стилістичною протилежністю мовленню Мері Беннет. Це жива, хаотична, егоцентрична мова, позбавлена будь-якої інтелектуальної рефлексії або соціального такту. Лідія використовує мову виключно для вираження своїх миттєвих бажань та емоцій, що насичені гіперболами – "Lord! how I laughed! I thought I should have died", "I was never so shocked in the whole course of my life!", "nicest... in the world", "ready to die of laughter" та вигуками – "Lord!", "Dear me!", "La!", "Lord! how I laughed!" [4].

Її мова переповнена словами-паразитами та емоційними вигуками, що робить її дискурс фрагментарним і гучним.

Найулюбленіші слова Лідії – "Lord!" та "fun" (що в ті часи вважалося досить вульгарним для леді). Будь-яка подія оцінюється нею як "good fun", "such fun" або "a good joke". Її новини завжди "excellent news / capital news", а її власні емоції завжди екстремальні: "ready to die of laughter" або "thought I should have died" [4].

Лідія часто не закінчує думку або перестрибує з однієї теми на іншу. Це створює ефект "мовного хаосу", характерного для людини, яка не звикла до рефлексії: "And then we went to the camp, and – oh, I must tell you about Captain Carter..." (тут синтаксис відображає її хаотичний потік думок). Для посилення враження вона постійно вживає прислівники *so*, *very*, *much*, *such*, що робить її мову одноманітною, але дуже експресивною: "He is such a fine fellow!", "I am so glad!" [4].

Лідія егоцентрична, тому її мовлення часто складається з наказів або вимог уваги до своєї персони: "Look at my hat! Do you think it is pretty?" [4]. Слід відзначити, що вона також використовує зневажливу лексику щодо тих, хто їй не подобається: "ugly fellow with a long chin" або "nasty little freckled thing" (про Мері Кінг). Ця нестриманість у словах відображає її загальну нездатність до саморегуляції та відсутність поваги до почуттів інших.

Навіть у листах Лідія зберігає свій хаотичний стиль. Численні підкреслення слів свідчать про її надмірну емоційність та відсутність змістовної глибини, де вона намагається надати ваги порожнім фразам за допомогою графічних засобів.

Тож, Лідія Беннет репрезентує емотивний тип мовлення, де переважають вигуки, гіперболи та обмежений набір розмовних кліше, що свідчить про легковажність та брак соціальної зрілості. Лідія використовує мову як інструмент привертання уваги. Її лексикон обмежений розвагами, офіцерами та модою, що створює образ персонажа, який живе виключно моментом.

Кітті Беннет є найбільш слабо вираженим персонажем з точки зору власного ідеолекту. Її індивідуальність значною мірою поглинута впливом Лідії. Вона рідко має власні оригінальні ідеї, зазвичай повторюючи новини за молодшою сестрою. Стилістично її мовлення часто описується як peevish accent (дратівливий тон), особливо коли вона скаржиться: "I cannot see why Mrs. Forster should not ask me as well as Lydia" [4]. Вона відчуває себе ображеною, коли Лідія отримує привілеї, яких вона позбавлена, і її аргументи зазвичай базуються на віці: "I have just as much right to be asked as she has, and more too, for I am two years older" [4].

Унікальним стилістичним маркером Кітті є її кашель, який стає предметом роздратування для місіс Беннет та іронії для містера Беннета. Кашель виступає як невербальна форма протесту або вираження нервової напруги. Містер Беннет зауважує: "Kitty has no discretion in her coughs... she times them ill" [4]. На що вона роздратовано відповідає: "I do not cough for my own amusement" [4]. Це підкреслює її нездатність контролювати навіть власне тіло, не кажучи вже про соціальні ситуації.

На відміну від Лідії, мовлення Кітті змінюється в кінці роману. Після того, як вона позбувається впливу Лідії та проводить час із Елізабет і Джейн, її голос стає більш впевненим і розумним. Це свідчить про те, що її початковий стиль був наслідком соціального середовища, а не вродженою рисою.

Аналіз діалогічного мовлення показав, що мовленнєва поведінка сестер варіюється залежно від комунікативної ситуації та соціального статусу співрозмовника, що демонструє май-

стерність Джейн Остін у відтворенні соціальної стратифікації тогочасного суспільства.

Мовлення сестер Беннет також відображає гендерні очікування епохи Регентства. Жіноче мовлення в романі зазвичай ввічливе, наприклад: *"I may be mistaken, but..."* [4]. Проте Елізабет, сповнена іронії та сарказму, що далеко виходить за межі етикету, адже її здатність до прямого висловлення незгоди, що було нетиповим для ідеальної жінки того часу [5].

Джейн Остін майстерно використовує мову для індивідуалізації сестер Беннет. Елізабет використовує іронію та раціональну лексику для утвердження своєї незалежності. Джейн обирає мову ввічливості, щоб зберегти гармонію. Мері замикається у педантичних реченнях. Лідія та Китті демонструють нехтування етикетом через сленг та емоційні вигуки. Кожне слово героїнь є не лише засобом спілкування, а й точним інструментом соціальної та психологічної характеристики.

Висновки свідчать, що мовні засоби у романі є не лише інструментом передачі інформації, а й основним засобом типізації персонажів, що дозволяє автору уникати прямих авторських характеристик, надаючи слово самим героїням, де кожна сестра має свій унікальний ідеолект. Ці лінгвістичні відмінності не лише роблять персонажів живими та впізнаваними, а й служать фундаментом для дослідження тем гордості, упередження, соціального класу та гендерної ідентичності в романі. Мовні засоби, використані в романі – це не просто засіб комунікації, а складна система соціального та психологічного маркування, де кожне речення, вигук чи навіть кашель мають своє значення в загальній картині реалістичного зображення суспільства Англії початку XIX століття.

Перспективи дослідження вбачаємо у порівняльному аналізі мовних засобів вираження героїв у гендерному аспекті та дослідження морфологічного рівня функціонування лексики у романі.

Література:

1. Зернецька А. А. Лінгвістичні аспекти комічного у творах Джейн Остін. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2018. Вип. 2 (88). С. 45–49.
2. Колісник В. Ю., Литвиненко В. Ю. Діалог художнього твору як аналог усного розмовного мовлення (на матеріалі роману Джейн Остін «Гордість і упередження»). *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2024. Вип. 30. С. 94–99.
3. Полюк І. С. Особливості ідіолекту жіночих персонажів у англійській класичній прозі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. 2021. № 10(78). С. 112–115.
4. Austen, J., 2007. *Pride and Prejudice*. London. Worldsworth Classics. 318 p. <https://www.janeausten.org/pride-and-prejudice/pride-and-prejudice-online.php> (дата звернення 12.02.2026).
5. Ghosh, A., 2025. Understanding the Bennet Sisters using Psychological Theories: From Erikson to Freud. *Literary Psychology Review*, 19(4). Pp. 201–218.
6. Sharpe, L., 2023. Beyond Elizabeth: Re-evaluating Mary and Kitty Bennet in Contemporary Neo-Victorian Fiction. *Neo-Victorian Studies Journal*, 15(1). Pp. 42–65.

7. Stasio, M. D., 2024. Silent Sisters: The Pragmatics of Marginalization in Austen's Domestic Spaces. *Women's Writing*. 31(2). Pp. 210–228.

Pavlovych T., Surodeikina T. Linguistic Means of Expression of the Bennet Sisters in J. Austen's Novel "Pride and Prejudice"

Summary. This paper provides a comprehensive analysis of the linguo-cultural and stylistic features of the speech of the five Bennet sisters – Elizabeth, Jane, Mary, Kitty, and Lydia within the context of Regency-era English literature. The relevance of the study stems from the need for a deeper understanding of the methods used for character speech individualization in the classical realistic novel. Object of the Study is the system of speech characteristics of the characters in Jane Austen's novel "Pride and Prejudice". Subject of the study reveals the set of lexical, syntactic, and stylistic devices that form the individual speech portraits of the five Bennet sisters. The research establishes that the speech portrait of each heroine serves not only as a means of communication but also as a tool for socio-psychological modeling. Primary attention is focused on Elizabeth Bennet, whose discourse is characterized by the intensive use of irony, sarcasm, and metaphor. Her language is saturated with complex syntactic structures, highlighting her intellectual superiority and independence of judgment. In contrast, Jane Bennet's speech is devoid of expressive conflict markers; it tends toward vocabulary with positive connotations, reflecting her inner harmony and conformism. A separate section is devoted to examining the comic effect in the speech of Mary Bennet, who utilizes bookish vocabulary, didactic maxims, and Latinisms, creating a dissonance between the form and content of her utterances. The speech of the younger sisters, Kitty and Lydia, is analyzed through the prism of interjections, hyperboles, and colloquialisms, indicating their limited social experience and emotional immaturity.

The scientific novelty lies in the systematization of linguistic means that differentiate female voices within a single family, revealing a hidden social hierarchy within the microsociety. The study concludes that the speech portrait of each Bennet sister represents a unique linguistic profile reflecting their educational background and social adaptation. The linguistic means of expression employed by the author, particularly specific stylistic devices such as Elizabeth's irony or Lydia's hyperbole, allow for the differentiation of their discourse within a single family circle. The conclusions summarize that the individualization of the Bennet sisters' speech is a key artistic device used by Jane Austen to reveal the conflict between personal aspirations and societal norms.

Key words: linguistic means of expression, discourse, speech portrait, linguistic profile, stylistic devices.

Дата першого надходження статті до
видання: 19.02.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 16.03.2026

Дата публікації (оприлюднення)
статті: 29.04.2026